

LINGVODIDAKTIK INNOVATSIYALAR: XXI ASRDA TIL O'RGATISHDAGI YANGI YO'NALISHLAR

Z. Fayzulloyeva ¹, G. Xamdamova ²

Annotatsiya:

Til o'rgatish usullari insoniyat tarixi davomida doimo rivojlanib kelgan bo'lsada, XXI asrda bu jarayon raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi bilan yangi bosqichga ko'tarildi. O'quvchilarning talablari va imkoniyatlariga mos ravishda yangi metodlar va vositalar paydo bo'ldi. Bu maqolada innovatsiyalar o'qituvchilar va o'quvchilarga til o'rganish jarayonini yanada samarali va interaktiv qilish imkoniyatlari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, lingvodidaktik innovatsiyalar, sun'iy intellekt, interaktiv ta'lim metodlari, gamifikatsiya metodlari, personalizatsiyalangan ta'lim.

doi: <https://doi.org/10.2024/6vebe770>

Lingvodidaktik innovatsiyalar, ya'ni til o'qitish jarayonida yangi texnologiyalardan foydalanish, bugungi kunda o'zining dolzarbligi bilan ajralib turadi. Masofaviy ta'lim platformalari, mobil ilovalar va sun'iy intellekt yordamida o'rgatiladigan darslar orqali til o'rgatish samaradorligini oshirishga erishilmoqda. Ushbu maqolada XXI asrda lingvodidaktik innovatsiyalarning til

Til o'rgatish jarayoni har doim zamon talablari va texnologiyalarning rivojlanishi bilan o'zgarib kelgan. An'anaviy dars metodlari o'quvchilarni faqat grammatik qoidalarga o'rgatish va o'qituvchi markazli ta'limni nazarda tutgan bo'lsa, bugungi kunda yangi texnologiyalar o'quvchilarga mustaqil va interaktiv ravishda til o'rganish imkoniyatini beradi.

Raqamli texnologiyalar til o'rgatish sohasiga katta o'zgarishlar kiritdi. Masalan, onlayn o'qitish platformalari, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosidagi darslar til o'rgatishni yanada qulay va samarali qildi. Duolingo, Memrise, va Busuukabi til o'rgatish ilovalari dunyo bo'ylab keng qo'llanilmoqda. Bular orqali o'quvchilar mustaqil ravishda dars mashqlarini bajarib, o'z bilimlarini tekshirish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Sun'iy intellekt ham til o'rgatishda muhim rol o'ynamoqda. Masalan, sun'iy intellekt asosida ishlaydigan ilovalar o'quvchilarning til o'rganish darajasini avtomatik baholab, individual ta'lim dasturlarini yaratadi. Bu metodlar o'quvchilarning til o'rganish jarayonini tezlashtiradi va yanada samarali qiladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham lingvodidaktik innovatsiyalar muhim o'rin egallaydi. So'nggi yillarda, xalqaro tajribalarni hisobga olgan holda, til o'rgatish jarayonida bir qator yangi usullar va texnologiyalar joriy etilgan.

¹ Fayzulloyeva Zilola Zafarovna, Samarqand Davlat Chet Tillar Instituti assistant-o'qituvchisi

² Xamdamova Gulruxsor Alisherovna, SamDChTI talabasi

Masofaviy ta'lim va raqamli platformalar, o'quvchilarga darslarni o'z vaqtida va o'ziga mos ravishda o'rganish imkoniyatini beradi. O'zbekistonda "O'quvchilar uchun onlayn platforma" kabi raqamli dasturlar til o'rgatish jarayonini sezilarli darajada osonlashtirmoqda. Bu platformalarda interaktiv mashqlar, video darslar va testlar mavjud bo'lib, o'quvchilar mustaqil ravishda darslarni o'zlashtirishlari mumkin.

Aralash o'qitish (blended learning) usullari ham keng tarqalmoqda. Bu metod an'anaviy darslar va onlayn o'qitishni birlashtirib, o'quvchilarga fleksibilitet va moslashuvchanlik taqdim etadi. Misol uchun, talabalar darslar vaqtida faqatgina o'qituvchidan emas, balki onlayn resurslardan ham foydalanadilar. Shu tarzda, o'quvchilarning bilim olish jarayoni yanada samarali bo'ladi.

Mobil ilovalar va boshqa raqamli vositalar til o'rgatish jarayonida katta rol o'ynaydi. English Club, Rosetta Stone kabi ilovalar, o'zbek tilida ham mavjud bo'lib, o'quvchilarga tilni o'rganishning yangi usullarini taklif qiladi. Ushbu ilovalar orqali o'quvchilar lingvistik ko'nikmalarni oshiradi, yangi so'zlarni o'rganadi va tilni amaliy qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Bundan tashqari, yangi metodikalarni qo'llash orqali o'quvchilarga individual yondashuv imkoniyati yaratilmoqda. Masalan, personalizatsiyalangan ta'lim dasturlari va adaptiv o'qitish metodlari o'quvchilarning individual ehtiyojlariga javob beradi. Bu metodlar o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va ularga mos dars rejasini tuzishga yordam beradi.

Lingvodidaktik innovatsiyalar til o'rganish jarayonida katta o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Zamonaviy metodlar va texnologiyalar o'quvchilarga nafaqat yangi bilimlar olishda yordam beradi, balki ularning motivatsiyasini oshiradi va o'rganish jarayonini yanada qiziqarli qiladi.

Interaktiv ta'lim metodlari orqali o'quvchilar o'z bilimlarini real va amaliy sharoitlarda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, onlayn platformalarda o'quvchilar real vaqt rejimida o'zaro muloqot qilish, interaktiv mashqlar bajarish va baholash tizimlari orqali o'zlarini sinab ko'rishlari mumkin. Bu metodlar o'quvchilarning tilni amaliy qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Gamifikatsiya metodlari til o'rgatish jarayonini qiziqarli va rag'batlantiruvchi qiladi. Til o'rgatish ilovalari va platformalarida o'yin elementlari qo'shish orqali o'quvchilarni o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkin. O'quvchilar topshiriqlarni bajarish orqali ballar to'plash, darajalarni oshirish va mukofotlar olish imkoniyatini beradi. Bu usul o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan rag'batini kuchaytiradi.

Personalizatsiyalangan ta'lim dasturlari orqali o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos yondashuv taqdim etiladi. Masalan, adaptiv o'qitish metodlari o'quvchilarning bilim darajasini tahlil qilib, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlashga yordam beradi. Shu asosda, maxsus o'quv dasturlari va mashqlar tayyorlanadi, bu esa o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim olish imkonini beradi.

Raqamli vositalar orqali o'quvchilar til o'rganish jarayonida kengroq resurslardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, video darslar, virtual amaliy mashg'ulotlar va onlayn forumlar orqali o'quvchilar tilni amaliy qo'llashni osonlashtiradilar. Bu vositalar o'quvchilarga o'z bilimlarini rivojlantirishda va yangi tillarni o'rganishda katta yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, lingvodidaktik innovatsiyalar o'quvchilarning til o'rganish jarayonini yanada samarali, qiziqarli va interaktiv qiladi. Bu metodlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va til o'rganish jarayonini yanada muvaffaqiyatli qiladi.

Lingvodidaktik innovatsiyalar XXI asrda til o'rgatish jarayonini sezilarli darajada o'zgartirdi. Raqamli texnologiyalar, masofaviy ta'lim platformalari, mobil ilovalar va sun'iy intellekt yordamida til o'rgatish yanada samarali va interaktiv bo'ldi. Ushbu innovatsiyalar til o'rgatishda yangi imkoniyatlar yaratib, o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va bilim olish jarayonini qiziqarli qiladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ham lingvodidaktik innovatsiyalar qo'llanilmoqda. Masofaviy ta'lim, aralash o'qitish va mobil ilovalar o'quvchilarga moslashuvchan va samarali ta'lim olish imkoniyatini taqdim etmoqda. Innovatsiyalar o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos yondashuvni ta'minlaydi va ularning bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi.

Zamonaviy metodlar va texnologiyalar, masalan, interaktiv ta'lim metodlari, gamifikatsiya va personalizatsiyalangan ta'lim dasturlari o'quvchilarga til o'rganish jarayonida yangi imkoniyatlar yaratadi. Ushbu metodlar o'quvchilarning bilim olish motivatsiyasini oshiradi va ularning bilim olish jarayonini yanada muvaffaqiyatli qiladi.

Kelajakda lingvodidaktik innovatsiyalar yanada rivojlanishi va til o'rgatish sohasida yangi imkoniyatlar yaratishi kutilmoqda. O'quvchilar va o'qituvchilar uchun bu innovatsiyalar ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Azizov, R. A. (2021). *O'zbekiston ta'lim tizimi: Raqamli transformatsiyaga e'tibor. Markaziy Osiyo ishlari*, 8(1), 46-61.
- [2]. Ali, Z. A. (2018). *Onlayn til o'rganish va o'qitish. Axborot va kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanib ta'lim va rivojlanish xalqaro jurnali*, 14(1), 91-103.
- [3]. Chapelle, C. A. (2010). *Kompyuter yordamida til o'rgatishning kengayishi. Til o'qitish*, 43(1), 66-74.
- [4]. Ellis, R. (2008). *Ikkinchi til o'zlashtirishni o'rganish. Oksford universiteti nashriyoti*.
- [5]. Godwin-Jones, R. (2019). *Til o'rganishda paydo bo'layotgan texnologiyalar. Til o'rganish va texnologiya*, 23(2), 1-14.
- [6]. Kukulka-Hulme, A., & Traxler, J. (2005). *Mobil ta'lim: O'qituvchilar va murabbiylar uchun qo'llanma. Routledge*.
- [7]. Stockwell, G. (2012). *Mobil yordamida til o'rgatish. C. Chapelle (Tahr.), Amaliy tilshunoslik entsiklopediyasi (s. 3701-3709). Wiley-Blackwell*.
- [8]. Thorne, S. L. (2003). *Madaniyatlararo muloqotda artefaktlar va foydalanish madaniyati. Til o'rganish va texnologiya*, 7(2), 38-67.
- [9]. Warschauer, M. (2011). *Raqamli vositalar bilan maktablarni o'zgartirish: Nega va qanday qilib? O'qituvchilar kolleji nashriyoti*.
- [10]. Fayzulloyeva, Z. Z., & Murzina, E. A. (2022). *Difficulties Faced by EFL Teachers in Teaching English to the Students in Rural Schools. Ученый XXI века*, (10 (91)), 80-81.